

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΜΥΚΛΩΝ ΚΑΙ ΤΡΙΠΟΛΙΤΖΑΣ ΔΑΝΙΗΛ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ (*)

ΥΠΟ

ΤΑΣΟΥ ΑΘ. ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Τὸ 1826 ὁ Τριπόλεως Δανιὴλ ἐθεώρησε χρέος του νὰ ὑποβάλλῃ ὑπὸ τὴν κρίσιν συναδέλφων του ἀρχιερέων καὶ ἀκολούθως ὑπ' ὄψιν τῆς συγκαλουμένης Γ' Ἐθν. Συνελεύσεως σχέδιον ὀργανώσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων, οὐχὶ μικρᾶς ἀξίας. Εἶχεν ἐκδιωχθῆ σχεδὸν ὁ ἔχθρος ἐκ Πελοποννήσου καὶ τὸ ἔθνος μὲ ἀγωνίαν ἐβλεπε τοὺς ἐκ τοῦ Ἰμβραήμ κινδύνους, παρηκολούθει τὰς ἐν Στερεᾷ ἐπιχειρήσεις καὶ συνεκράτει τὴν ἀναπνοὴν του νὰ σταματήσουν πλέον αἱ ξριδες τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν. Ἡ κατὰ τῆς κυβερνήσεως Α. Ζαΐμη ἀντιπολίτευσις εἶχεν ἐνταθῆ. "Ὅ,τι ἐκερδήθη μὲ τόσον αἷμα, μὲ τόσα δεινὰ ἐξ χρόνων συνεχοῦς πολέμου, μὲ βασανιστήρια ἐντὸς τῆς εἰρκτῆς, ἠπειλεῖτο ἔνεκα τῶν διαιρέσεων τῶν ἡγετῶν. Χασματώδης ἦτο ἡ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἐπὶ τόσα ἔτη ἀκέφαλος καὶ ἀνοργάνωτος συνεκρατεῖτο κυρίως χάρις εἰς τὴν θερμὴν πίστιν ἀπλοικῶν ἀνθρώπων καὶ ἦτο καιρὸς νὰ ἀνασυγκροτηθῆ ἐνὶς τῶν κόλπων τῆς ὀργανουμένης πολιτείας.

Ἐπικαλεῖται λοιπὸν ὁ Τριπόλεως Δανιὴλ τὰς θείας γραφὰς καὶ τὰς ἀποστολικὰς παραδόσεις, τῶν ὁποίων καὶ λάτρις καὶ γνώστης ἀποδεικνύεται. Ἐξέφραξε δὲ διὰ τοῦ συντόμου σχεδίου του τὸ καθολικὸν αἴτημα τοῦ ἔθνους, νὰ στερεωθῆ τὸ κείμενον θεμέλιον τῆς Ἐκκλησίας, νὰ κατασταλῆ τὸ κλυδώνιον, ἵνα ὁ λαὸς ὁ περιούσιος, ὑπὲρ οὗ ἐτόθη Χριστός, τὸ ἔθνος τὸ ἅγιον τῶν χριστιανῶν, μὴ ἀποτυφωθὲν ὑπάγῃ εἰς ἀπώλειαν... Καὶ συγκεκριμένως, ἐκ τῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βήματος, συνόδου συγκροτηθείσης, κοινῇ ψήφῳ ἐκλεχθέντες ἄνδρες εἰδήμονες καὶ ἀρετῆ ὡς ἐνεσσι διαπρέποντες διορισθῶσι τρεῖς ἢ πέντε ὡς κυβερνήται τοῦ κλυδωνιζομένου σκάφους τῆς Ἐκκλησίας, ἵνα οὗτοι, ἐζήτει ὁ Δανιὴλ, ἀνευ προσθήκης ἢ ἀφαιρέσεως τῶν παραδεδομένων, παρεδρευόντες ὅπου ἡ Διοίκησις, ἀπηλλαγμένοι κοσμικῶν φροντίδων, ξένοι πρὸς τὰ πολιτικά, διευθετῶσι τὰ ἐκκλησιαστικά μὲ βάσιν τὸν Χριστόν, προνοῶσι διὰ τὰ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀναγόμενα, ἐμπνέωσι τὴν πειθαρχίαν, συμπληρῶσι τὰς χηρευούσας ἐπαρχίας κλπ.¹ Μὲ ἄλλας λέξεις ὁ Δανιὴλ διεΐδε καὶ ἐγκαίρως

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 582 τοῦ προηγουμένου τεύχους.

1. Μ. Οἶκονόμου, Ἱστορικὰ τῆς Ἑλληνικῆς καλυγενεοσίας, σελ. 870-871.
Πρβλ. Ν. Π. Παπαδοπούλου, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 253.

εξέφρασε τὴν ἀνάγκην ὀργανώσεως κεντρικῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀπασχολούντων αὐτὴν ζητημάτων.

'Αλλὰ τὴν ἰδίαν ταύτην ἐποχὴν ὁ Δανιὴλ δὲν δεικνύει τὸ ζῶηρόν ἐνδιαφέρον του διὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα μόνον, διὰ τὰ ὅποια ἄλλως τε θὰ συνερίσθη ἐνδιαφερόμενος καὶ μετ' ἄλλων ἀρχιερέων, τῶν ἀξιολογωτέρων τῆς περιόδου, ἀλλ' αἰσθάνεται ὅτι ὀλέθρια θ' ἀποβοῦν, ἐὰν ἐξακολουθήσουν, αἱ ἔριδες καὶ ἀντενέργειαι εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν κοινῶν. Πρὸ τοῦ θεάματος τῶν διηρημένων Ἑλλήνων, κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς συγκροτήσεως τῆς Γ' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, τολμᾷ μετὰ τῶν συναδέλφων του Κορίνθου Κυρίλλου καὶ Ρέοντος καὶ Πραστοῦ Διονυσίου, ν' ἀπευθύνῃ πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως συμβουλευτικὸν ἔγγραφον. Εἶναι τοῦτο ἀληθῆς κραυγὴ ἐκ βαθέων, ὑπογράμμισις εὐθυνῶν, σάλπισμα ἔθνικόν ἐκ στόματος κύρους, κήρυγμα ἰσχυρόν, ὑπὲρ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης, τῆς εἰρήνης, τῆς ὁμονίας, παρακλήσεις περὶ ἄρσεως τοῦ ὀλεθρίου διαφράγματος τῆς διαστάσεως περὶ τοῦ τόπου τῆς συνελεύσεως καὶ συμφωνίας περὶ τοῦ τρόπου τῆς συγκροτήσεως τῆς συνελεύσεως¹. Καὶ ἡ φωνὴ αὕτη δὲν ἔμεινεν ἀνευ ἀποτελέσματος². Κάτι περισσότερο, μάλιστα, ὅταν ἐπέκειτο ἢ μετὰβάσις εἰς Τριζήνα, οἱ ἐκεῖ εὐρεθέντες ἀρχιερεῖς, γράφει ὁ Φωτάκος, Κορίνθου Κύριλλος, Βρεσθένης Θεοδώρητος, Ρέοντος καὶ Πραστοῦ Διονύσιος, Τριπόλεως Δανιὴλ καὶ Ἀνδρούσης Ἰωσήφ, ὡς καὶ ὅλοι οἱ πληρεξούσιοι, συνεδέθησαν μετὰξὺ των σφικτὰ καὶ ὠρκίσθησαν νὰ μείνουν ἐνωμένοι καὶ ἔτσι ἤρχισεν ἡ συνέλευσις τὰς ἐργασίας αὐτῆς³.

Ὑπὸ τὸ κράτος ἔθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν σκέψεων οἱ πέντε ἀρχιερεῖς οὗτοι ὑπέβαλον ἀναφορὰν πρὸς τὴν ἐν λόγῳ Ἐθν. Συνέλευσιν τῆ 21 Φεβρουαρίου 1827 ἐξ Ἐρμιόνης, διὰ τῆς ὁποίας περιγράφουν ἐν συντόμῳ τὴν διαμορφωθείσαν κατάστασιν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος καὶ ὀμιλοῦν περὶ τῆς κατ' ἄμφω σωτηρίας τῶν ποιμαينوμένων λαῶν, προτείνοντες ὀρθῶς νὰ προσκληθοῦν καὶ εἰ ἀξιοὶ καὶ εἰδήμονες τῶν κανονικῶν ἀρχιερέων, ἔν' ἀπὸ κοινῆς συσκεφθοῦν καὶ ἀποφασισθοῦν «τὰ ἀναγκαῖα εἰς διατήρησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων»⁴. Ἡ ἐν λόγῳ ἀναφορὰ εἰσήχθη εἰς τὴν Συνέλευσιν κατὰ τὴν Η' συνεδρίασιν τῆς 24 Φεβρουαρίου 1827, ἀνεγνώσθη καὶ ἔμεινεν εἰς σκέψιν⁵. Τὰς συνεδριάσεις τῆς Ἐθν.

1. Κατωτέρω, ἀνέκδοτον ἔγγραφον, ὑπ' ἀριθ. 26, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 9 Δεκ. 1826.

2. Κατωτέρω, ἡ ἀπάντησις τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Συνελεύσεως, ἀπὸ 19 Δεκ. 1826, ἔγγραφον ὑπ' ἀριθ. 27.

3. Φ. Χρυσανθοπούλου — Φωτάκου, ἐνθ. ἀνωτ., τόμ. Β', σελ. 385 (β' ἐκδ., τόμ. Δ' σελ. 702).

4. Κ. Οἰκονόμου, τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 42-43 Πρβλ. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 31.

5. Ἀνδρ. Ζ. Μάμουκα, Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος, ἤτοι συλλογὴ τῶν περὶ τὴν ἀναγεννωμένην Ἑλλάδα συνταχθέντων πολιτευμάτων, νόμων καὶ ἄλλων ἐπισήμων πράξεων ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τέλους τοῦ 1832, τόμ. Γ', ἐν Πειραιεῖ 1839,

Συνελεύσεως παρακολουθοῦν οἱ πέντε ἀρχιερεῖς καὶ φέρονται ὑπογεγραμμένοι εἰς ἔγγραφα αὐτῆς, π.χ. πρὸς τὸν στρ. Κάνιγγ εἰς ΚΠολιν¹. Ἀποκρινομένη ἡ πεντάς τῶν ἀρχιερέων πρὸς τὸ αἴτημα τῆς Ἐθν. Συνελεύσεως, ἀπήντησε διὰ χειρὸς τοῦ Τριπόλεως Δανιὴλ καὶ τῶν ὑπογραφῶν ὄλων, τοῦ σχεδίου αὐτῆς ἀναγνωσθέντος εἰς τὴν ΚΖ' συνεδρίασιν τῆς 9 Ἀπριλίου 1827 καὶ παραπεμφθέντος εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὀρησκευτικοῦ Ἐπιτροπῆν. Τὰ προτεινόμενα δὲν ἀπέχουν πολὺ τῶν προσφάτως ὑπὸ τῶν Τριπόλεως, Κορίνθου καὶ Ρέοντος καὶ Πραστοῦ ὑποδείχθέντων. Προτείνεται δηλ. τριμελὴς ἢ πενταμελὴς σύνοδος, ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἐπιτροπῆ Ἐκκλησιαστικῆ, ἐνιαυσίου θητείας, μὲ ἔδραν τὴν τῆς Διοικήσεως, ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτῆς τελοῦσα. Ἐκτὸς τῶν θεμάτων ποῦ σχέσιν θὰ εἶχον πρὸς τὸ δόγμα καὶ τοὺς κανόνας, πρὸς τοὺς ὁποίους θὰ ἐτηρεῖτο σεβασμὸς ἀπόλυτος, ἔργον τῆς τοιαύτης Ἐπιτροπῆς ὠρίζετο πᾶσα ἡ περὶ τῆς Ἐκκλησίας μέριμνα, ἐν σχέσει πρὸς τὴν πίστιν, τὴν διοίκησιν ἐν γένει, τὴν ἐκπροσώπησιν ἐν τῇ ξένη, τὸ κήρυγμα, τὰς ἐπισκοπὰς, τὰ μοναστήρια, τὰ ἱερὰ σχολεῖα, τὰ ἐγκύκλια γράμματα, τὴν ἐκκλησιαστικοῦ χαρακτῆρος δικαιοσύνην, τὰ οἰκονομικὰ τῶν ἐκκλ. ἐπαρχιῶν, τὴν ἐξάρτησιν ἐκ τοῦ οἴκουμ. Πατριαρχείου κλπ.² Σχέδιον πράγματι καλόν, θίγον τὰ βασικώτερα σημεῖα τοῦ σπουδαίου θέματος, ἀληθῆς μνημεῖον³, διὰ τὸ ὁποῖον, ὡς διεμορφώθη τελικῶς, ἀρκετὰ εἶχε μοχθήσει ἢ φωτεινὴ διάνοια τοῦ ἤδη πρό τινος ἐγκαταλιπόντος τὰ ἐγκόσμια πρωτεργάτου Παλ. Πατρῶν Γερμανοῦ, ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ ὁποίου πολὺ ὠφελήθη ὁ Τριπόλεως, ὁ καὶ πιθανώτατος συντάκτης τοῦ σχεδίου⁴.

Ἐκ τῶν ὑποδειχθέντων διὰ τοῦ ἀνωτέρω σχεδίου ὁ μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ τὰς εὐχὰς τοῦ ἔθνους ἐλθῶν εἰς τὴν ἐλευθερωθεῖσαν Ἑλλάδα πρῶτος αὐτῆς Κυβερνήτης Ἰωάννης Καποδίστριας ἔλαβε μόνον τὸ ὄνομα τῆς Ἐκκλησιαστι-

σελ. 108—112. Κατὰ τὴν συνεδρίασιν Π' τῆς 3 Μαρτίου 1827 ἀπεφασίσθη καὶ ἐστάλη ἀπάντησις πρὸς τοὺς πέντε ἀρχιερεῖς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐζητήθη νὰ συντάξουν καὶ ὑποβάλουν σχέδιον, «βάσιν ἔχον τὸ πῶς ν' ἀνααλέσωμεν τὸ Ὀρησκευτικὸν σέβας, τὴν διατήρησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων, τὴν καλλιέργειαν τῆς ἠθικῆς καὶ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν φώτων εἰς τὸ ἔθνος καὶ περὶ τοῦ πῶς ἀρμόζει νὰ κυβερνᾶται τὸ ἐκκλησιαστικόν». Α. Ζ. Μάμουκα, ἐνθ. ἀνωτ., τόμ. Ζ' ἐν Ἀθήναις 1840, σελ. 21—22. Πρβλ. J. Mansi, Sacrorum consiliorum nova et amplissima collectio, τόμ. XL, Παρίσιου 1909, σελ. 157—158, 159—160. Κ. Οἰκονόμου, τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 44. Χρ. Παπαδοπούλου, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 31.

1. Α. Ζ. Μάμουκα, ἐνθ. ἀνωτ., τόμ. ς' σελ. 86—88, κλπ.

2. Α. Ζ. Μάμουκα, ἐνθ. ἀνωτ., τόμ. Η', ἐν Ἀθήναις 1840, σελ. 56, 146—150. Κ. Οἰκονόμου, τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 44—47. Mansi, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 159—160.

3. Χρυσ. Παπαδοπούλου, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 31—32. Πολυκάρπου Συνοδικοῦ, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 135.

4. Μ. Οἰκονόμου, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 664—665, 871 κέξ. Γ. Ι. Παπούλα, Γερμανοῦ Π. Πατρῶν μητροπολίτου, Ἀπομνημονεύματα, ἐκδ. γ', ἐν Ἀθήναις 1900, σελ. 171 κέξ., 206 κέξ.

κῆς 'Επιτροπῆς, συσταθείσης διὰ τοῦ Δ' Ψηφίσματος, ἀλλὰ μὲ περιωρισμένην γνωμοδοτικὴν ἀποστολήν. Μετὰ πάροδον ἀρκετῶν μηνῶν, καὶ συγκεκριμένως τὴν 7 Ὀκτωβρίου 1828, διωρίσθησαν πέντε μέλη τῆς 'Εκκλησιαστικῆς 'Επιτροπῆς, ἦτοι Αἰγίνης Γεράσιμος, Τριπόλεως Δανιήλ, Ταλαντίου Νεόφυτος, Ἀνδρούσης Ἰωσήφ, Δαμαλῶν Ἰωνᾶς. Οἱ ἀρχιερεῖς οὗτοι συγκεντρωθέντες ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τῶν εἰς Αἴγινα, ἐνεφανίσθησαν ἐνώπιον τοῦ Κυβερνήτου, ἔλαβον ὁδηγίαν περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν καὶ ἐφεξῆς εἰσηγήθησαν ὠρισμένα μέτρα ἐπειγούσης μᾶλλον φύσεως, τρεχούσης καὶ δευτερευούσης. Μετ' ὀλίγον ἢ 'Επιτροπὴ ζητεῖ ὁδηγίαν, περὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς καὶ ὁ Κυβερνήτης σαφῶς καθορίζει περιωρισμένην ταύτην, συνισταμένην εἰς ἔρευναν τῆς καταστάσεως τῆς 'Εκκλησίας κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, διὰ περιουσίας καὶ ἐπιτοπίου μελέτης. Περαιτέρω μάλιστα ὁ Κυβερνήτης παρέσχε πρὸς τὴν 'Εκκλησίαν 'Επιτροπὴν λεπτομερεστέρας ὁδηγίας, ἐφωδίασεν αὐτὴν διὰ γραμματέων καὶ ἐνέκρινε τὴν προκαταβολὴν ἀνά 1.000 γροσίων πρὸς ἕκαστον μέλος, ποσὸν ἰσοδυναμοῦν πρὸς ἀποζημίωσιν δύο μηνῶν, μὲ τὴν ἐντολήν νὰ περιοδεύσῃ τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα. Τὸ ἔργον τῆς, πλὴν τῆς ἐπιτοπίου ἐρεύνης, ἦτο καθαρῶς πνευματικὸν καὶ ἔθνικόν, ἦτο μὲ εὐγενῆ ὑπόδειξιν τοῦ Κυβερνήτου προβολὴ τοῦ ἰδίου βίου ὡς ὑποδείγματος, ἦτο μίᾳ σπουδαίᾳ ἀποστολῇ πρὸς ταλαιπωρημένον λαόν, πού εἶχεν ἀνάγκην παραμυθίας, διδασκαλίας, συμπαραστάσεως καὶ καθοδηγήσεως δι' ἀνασυγκρότησιν, μὲ τὴν βοήθειαν τῶν κατὰ τόπους πολιτικῶν ἐκπροσώπων τῆς κυβερνήσεως, ἀπὸ ὑψηλῆς σκοπιᾶς. Ἐνεπιστεύετο ἡ μεγάλη καρδιά τοῦ Ἰω. Καποδίστρια εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς ἐκείνους λειτουργοὺς τῆς 'Εκκλησίας λεπτὴν ἀποστολήν, μέριμναν ὑπὲρ τοῦ λογικοῦ τῶν ποιμνίου, προετοιμασίαν διὰ ριζικώτερα μέτρα, πού ὅμως δὲν κατώρθωσε νὰ νομοθετήσῃ ἕνεκα τῆς δολοφονίας του, πού πρέπει ἀδιστακτικῶς νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς πλήγμα διὰ τὴν ἀναγεννωμένην πατρίδα.

'Ἐκ τῶν δύο κλιμακίων, πού διηρέθη ἡ 'Εκκλησιαστικὴ 'Επιτροπὴ, τὸ ὑπὸ τὸν Τριπόλεως Δανιήλ καθηυθύνθη τὴν 1 Φεβρουαρίου 1829 εἰς Πελοπόννησον καὶ ἐπὶ τρίμηνον εἰργάσθη ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυβερνήτου. Γνωρίζομεν ἱκανὰ ἐκ τῆς συντελεσθείσης ἐργασίας, πού δὲν ὑπῆρξε καθόλου εὐκαταφρόνητος¹.

Περαιτέρω δὲν δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν τὸν Τριπόλεως Δανιήλ. Ἡ περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ πράγματα μέριμνα ἀνετέθη μετὰ ταῦτα, λήγοντος τοῦ 1829 εἰς τὸν Ν. Χρυσόγελον, διαλυθείσης τῆς 'Εκκλησιαστικῆς 'Επιτροπῆς καὶ τῶν μελῶν αὐτῆς ἐπανελθόντων εἰς τὰ κύρια ἔργα τῶν. Ἀναφέρεται ὅτι ἐκ τῶν πολλῶν ἐμπεριστάτων καὶ κανονι-

1. Βλ. πρὸ πάντων Τάσου 'Αθ. Γριτσοπούλου, Ἡ ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια διορισθεῖσα πανταμελὴς 'Εκκλησιαστικὴ 'Επιτροπὴ καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς, ἐν Ἀθήναις 1954, σελ. 5 κέξ., ὅπου καὶ τὰ σχετικὰ ἔγγραφα, αἱ εἰδήσεις καὶ ἡ βιβλιογραφία.

κῶν ἀρχιερέων καὶ λοιπῶν κληρικῶν τοῦ ἀνέπτυσσον δρᾶσιν εἰς τὴν χώραν, ἤκμαζον καὶ ἠὺδοκίμου ἐν λόγοις κλπ. οἱ Τριπόλεως Δανιὴλ καὶ Ταλαντίου Νεόφυτος, ὁ μετὰ ταῦτα Ἀθηνῶν γενόμενος¹. Τὴν 10 Ὀκτωβρίου 1831, ὁ Δανιὴλ ἐκοιμήθη τὸ ὕπνον τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ τιμίου καὶ τοῦ δικαίου χριστιανοῦ, εὐρισκόμενος εἰς τὴν ἐν Τριπολιτζᾷ οἰκίαν τοῦ μικροῦ ἀνεψιοῦ του Νικολάου Παπαδιαμαντοπούλου². Οἱ ἀνεψιοὶ καὶ ἐξ ἀνεψιῶν γαμβροὶ τοῦ ἀοιδίμου ἀνδρὸς ἐμερίμνησαν περὶ τῆς πανδήμου καὶ ἐπιβλητικῆς ἐκφεραῆς τοῦ σεπτοῦ νεκροῦ καὶ ἐτακτοποίησαν τὰ ζητήματα τῆς κληρονομίας³. Ἐκλιπόντος τοῦ Δανιὴλ ὄρισθη τοποτηρητῆς Τριπολιτζᾶς ὁ Βρεσθένης Θεοδώρητος⁴.

Ὁ Δανιὴλ τὸ θέρος τοῦ 1822, ἀναπαύομενος εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Μαινάλου ὄρους κειμένην παλαιὰν μονὴν τῆς Ἐπίνω Χρέπας⁵, κατέγεινε εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν δεινῶν τῆς ἐν Τριπόλει εἰρκτῆς ἐμμέτρως, διὰ στίχων ὁμοιοκαταλήκτων 752 ἐν ὄλφ. Τὸ χειρόγραφον αὐτοῦ ὁ Δανιὴλ φαίνεται ὅτι ἐσκόπευε νὰ καταστήσῃ κάποτε κτῆμα κοινόν, ἀλλ' ὁ θάνατος προλαβὼν δὲν ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς προθέσεις του. Ἐγένετο ὅμως τοῦτο βραδύτερον. Τὸ χειρόγραφον περιῆλθεν εἰς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ Δανιὴλ Μιχαὴλ Οἰκονόμου Καζῆν⁶, εἶχεν ὅμως λάβει γινῶσιν αὐτοῦ καὶ ὁ ἐκ τῶν κληρονόμων του Π. Παπούλας⁷, ὡς καὶ ἄλλοι τινές, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἰωάν. Φιλήμων, θεωρῶν τὸ ποίημα κατάλληλον νὰ διασκευασθῇ ὑπὸ εὐφυοῦς ποιητοῦ εἰς τραγωδίαν ἐθνικοῦ περιεχομένου⁸. Μετὰ ταῦτα τὸ χειρόγραφον ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος Παπαδιαμαντοπούλου, ἐδωρήθη εἰς τὸν Δήμαρχον

1. Κ. Οἰκονόμου, τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 74· ἄλλας τινὰς πενιχρὰς περὶ Δανιὴλ εἰδήσεις σελ. 8.

2. Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀνδρέα Παπαδιαμαντοπούλου, ἐκ Δημητσάνης, ἀρχηγοῦ τῶν ἐπλων τοῦ τμήματος Βουνῶν καὶ Κάμπου τῆς ἐπαρχίας Καρυταίνης. Ὁ Νικόλαος Παπαδιαμαντόπουλος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ὑποθηκοφύλαξ Τριπόλεως. Περὶ τοῦ πατρὸς του ὑπάρχει ἐκτενὴς βιβλιογραφία. Ἀναφέρεται ὅτι κατόκει εἰς τὴν λεγομένην παλαιὰν μητρόπολιν, κατέχευε αἷμα ἐν κληρονομίᾳ τῆς οἰκογενείας Κουγιᾶ, ἐξ ἧς προήρξατο ἡ σύζυγός του. Δ. Η. μ. Ἰ. Ἀθ. ν. α. σ. ἰ. ἄ. δ. ο. υ., Ἐπιφανεῖς Γορτύνιοι οἰκισταὶ τῆς Τριπολιτῆας, («Γορτυνιακὸν Ἡμερολόγιον», τ. Γ' (1948), σελ. 17. Μήπως, ὅμως, τὸ εἰς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ Παπαδιαμαντοπούλου ἀκίνητον ἐκαλεῖτο, ἐκ τῆς διαμονῆς τοῦ ἀρχιερέως Δανιὴλ ἢ καὶ παλαιότερον τοῦ Νικηφόρου ἢ ἀμφοτέρων, παλαιὰ μητρόπολις;

3. Ἐγγραφα ὑπ' ἀριθ. 28, 29, 30.

4. Κ. Οἰκονόμου, τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 18, ὅπου ἡ ἡμερομηνία τοῦ θανάτου του τίθεται τὴν 11 Ὀκτωβρίου 1831.

5. Περὶ τῆς μονῆς ταύτης προτιθέμεθα ἐν καιρῷ νὰ παρασκευάσωμεν ἴδιον μελέτημα ἐκ τοῦ εἰς χεῖρας ἡμῶν συγκεντρωμένου ὕλικου.

6. Μ. Οἰκονόμου, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 219.

7. Ἀπομνημονεύματα Παλ. Πατρῶν Γερμανοῦ, ἐκδ. γ', σελ. 206.

8. Ἰω. Φιλήμωνος, ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 464.

'Αθηναίων και ἐκεῖθεν φαίνεται κατέληξεν εἰς τὴν 'Εθνικὴν ἐν 'Αθήναις Βιβλιοθήκην. 'Εξεδόθησαν ὅμως ἐν τῷ μεταξύ εὐρέα ἀποσπάσματα τοῦ μακροῦ ποιήματός του¹.

Ἄν ὁ Δανιὴλ κριθῆ μετὰ τὰ σημερινὰ μέτρα, τὸ στιχοῦργημά του εἶναι παιδαριῶδες, ἀσήμαντον, ἀσχετον πρὸς τὴν τέχνην. Ὁ μητροπολίτης ἀναμφιβόλως δὲν ἦτο ποιητής. Ἄλλὰ καὶ αἱ κατακτήσεις τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως τὸν καιρὸν ἐκεῖνον δὲν ἦσαν ἀξίαι σοβαρᾶς προσοχῆς. Ἄν ὁ Δανιὴλ ἠδύνατο νὰ προσαρμοσθῆ γλωσσικῶς καὶ ἀντλήσῃ ἀπὸ τὰς ἀνεκτιμήτους πηγὰς τῆς γνωστῆς τότε καὶ εὐδοκίμουσης δημώδους ποιήσεως, ἴσως θὰ εἶχε νὰ παρουσιάσῃ ἀξιόλογόν τι καὶ διὰ σήμερον ἀκόμη. Πάντως ἔγραψε μετὰ τὰ μέτρα τῆς ἐποχῆς του καὶ ὀφείλομεν μετὰ τὰ μέτρα ἐκεῖνα κρίνοντες τὸ στιχοῦργημα νὰ δεχθῶμεν αὐτὸ εὐμενῶς, τόσον περισσώτερον μάλιστα διὰ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ, τὸ ἱστορικόν.

Ἡ εἰρκτὴ ἐκληροδότησεν εἰς τὸν ἀρχιερέα φοβερὰν ποδαλγίαν, ἐξ αἰτίας τῆς ὁποίας—τὸ λέγει ὁ ἴδιος—παρέμεινεν ἐπὶ τετράμηνον κατακλινώμενος, ἀλλὰ καὶ μόνιμος ἀσθένεια κατέστη ἢ πάθησις δι' αὐτόν. Ἐνεκα τούτου ἀποσυρθεὶς εἰς τὴν ἐρημίαν τῆς μονῆς Ἐπάνω Χρέπας κατέγινεν εἰς τὴν στιχοῦργίαν, μετὰ πρόθεσιν νὰ μεταφέρῃ δοῦλος αὐτὸς τὸν ἐλεύθερον συνομιλητὴν του εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς φυλακῆς, τὰ κατ' αὐτὴν καὶ τὰ μετ' αὐτὴν. Δὲν ἠμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι καὶ εἰς τὴν πρόθεσιν ταύτην ἐπιτυγχάνει, ἀσχετῶς τῆς ἀξίας τοῦ πολυστίχου κατασκευάσματος. Θὰ ἦτο ἀπίεως προτιμώτερον νὰ ἐπέμενεν εἰς τὴν λεπτομερῆ περιγραφὴν, θυσιάζων τὴν ὁμοιοκαταληξίαν καὶ τὴν ἠθικοδιδασκαλίαν, ἔστω καὶ μετὰ τὴν γλωσσικὴν μορφήν ποῦ ἔχει δώσει εἰς τὸ στιχοῦργημα. Τοῦλάχιστον θὰ εἶχαμεν μίαν αὐθεντικὴν περιγραφὴν τῶν δραματικῶς λαβόντων χώρων εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ σεραγίου. Δὲν ἠθέλησεν ὅμως. Καὶ ἔχομεν βεβαίως τοῦ διακόνου του τὴν περιγραφὴν τῆς εἰρκτῆς, ἀλλὰ θὰ εἶχαμεν καὶ δευτέραν, ἴσως ἀνωτέραν. Τώρα ἔχομεν συμπληρωματικὴν μόνον εἰς τινὰ σημεῖα τὴν ἔμμετρον τοῦ Δανιὴλ εἰς τὴν πεζὴν τοῦ Ἰωσήφ Ζαφειροπούλου.

Παρὰ τὰς βασικὰς ἀτελείας ταύτας τῆς ἐμμέτρου διηγήσεως, χρήσιμον ἐνομίσαμεν τὴν ἐν τῷ παρόντι μελετήματι ἐπανέκδοσιν αὐτῆς, διότι ἐν πρώτοις πρέπει νὰ καταστῆ προσιτὴ εἰς πάντα ἐπιθυμοῦντα νὰ πληροφορηθῆ περὶ τῶν ἐντυπώσεων τοῦ αἰδίου ἀνδρὸς καὶ τῆς ἰκανότητος αὐτοῦ νὰ τὰς ἐκθέτῃ, ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ ἀπὸ τὸ ὑγρὸν καὶ σκοτεινὸν ὑπόγειον. Δεύτερον, μέσα εἰς τὸ στιχοῦργημα εὐρίσκει τις δέξυτάτας παρατηρήσεις τοῦ Δανιὴλ, διὰ τὰ περιστατικὰ ποῦ περιγράφει καὶ τινὰ ἀναμει-

1. Ἱστορικὸν χειρόγραφον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Τριπόλεως Δανιὴλ 1821, «Ἀκρόπολις Φιλολογική», τόμ. Α' (1888/89), σελ. 361—363, 375—377. Εἰς δευτέραν πλήρη ἐκδοσιν τὸ στιχοῦργημα ἐξεδόθη ὑπὸ Γ. Π. Κουρνούτου, Τὸ Ἀπομνημόνευμα, Βασικὴ Βιβλιοθήκη. τόμ. 44, Ἀθήναι [1953], σελ. 165—181.

χθέντα εἰς αὐτὰ ἄτομα. Τρίτον, ἡ ἔμμετρος περιγραφή αὐτή, μὲ τὰς μόλις ἀμυδρῶς διαφαινομένας ἐπιδράσεις γνωστῶν προτύπων, προσφιλῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς Τουρκοκρατίας καὶ οὐχὶ σπανίως χρησιμοποιουμένων εἰς τὰ σχολεῖα τῆς περιόδου ταύτης¹, βοηθεῖ νὰ κατανοήσωμεν τὸ πνεῦμα ποῦ ἐχαρακτήριζε τὴν περίοδον τῆς δουλείας. Τέλος διὰ τὴν γλωσσικὴν μορφήν τοῦ στιχουργήματος καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ στίχου, ποῦ ξεκινᾷ ὡς 15σύλλαβος ἰαμβικός, ἐναλλάσσεται ἐνιαχοῦ μὲ τροχαίους πόδας καὶ εἰς τὸ μέσον ἀντικαθίσταται ἀπὸ στίχους ἰαμβικοὺς δεκασυλλάβους, τεμονόμους ὑπερβατικῶς, διὰ νὰ ξεκουραθῇ ὁ ἀναγνώστης τοῦ ἐμμέτρου διαλόγου, μὲ διάφορον μέτρον καὶ διακοπὴν τῆς περιγραφῆς.

Αἱ ὀλίγαι εἰκόνες, τὸ διάχυτον εἰς τοὺς στίχους βαθύ θρησκευτικὸν καὶ πατριωτικὸν συναίσθημα, αἱ εὐσχημοὶ παρασιωπήσεις καὶ τὸ ὑψηλὸν φρόνημα καὶ ἤθος τοῦ Δανιὴλ ἀμβλύνουν τοῦ ἀναγνώστου τὰς ἐκ τῆς διηγῆσεως θλιβεράς ἐντυπώσεις καὶ μειώνουν τὰς τοιαύτας ἔνεκα τῶν ἐλλείψεων ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς τέχνης. Προτάσσεται ἡ ἔκδοσις τῶν ἐγγράφων, ὑπομνηματιζομένων βοηθητικῶς καὶ ἀκολουθεῖ τοῦ στιχουργήματος ἄνευ ἄλλων σχολίων². Ἡ ἀρίθμησις τῶν ἐκδιδομένων ἐγγράφων γίνεται χρονολογικῶς.

1. Μὲ ἄλλας λέξεις, πρόκειται περὶ χρονικοῦ, καταλλήλου ν' ἀποβῆ ἀνάγνωσμα ἠθοπλαστικὸν καὶ πληροφοριακόν, οἷα ἄπειρα ἐκυκλοφοροῦντο διὰ τῶν μαθηματᾶριον καὶ ἄλλων χειρογράφων εἰς χεῖρας τοῦ λαοῦ. Ταῦτα ἦσαν φαίνεται ἀρχικῶς δοκίμια, σπουδῆς ἢ παιδιᾶς χάριν ἐκπονούμενα, μετὰ ταῦτα ὅμως ἀπέβαινον τροφή πνευματικὴ τοῦ ἀφελεστέρου λαοῦ. Μεταξὺ τῶν μικρῶν τούτων χρονικῶν δυνάμεθα νὰ ξεχωρίσωμεν μερικὰ ἐπιτυχῆ, προσερχόμενα ἀπὸ λογίων χειρῶν γραφίδας, ἀποτελοῦντα δὲ διὰ τοῦτο πηγὴν ἱστορικὴν ἀξιόλογον, ὡς π. χ. τὸ ἔμμετρον πατριαρχικὸν χρονικὸν Κυρίλλου τοῦ Λαυριώτου, ὑπὸ Μ. Γεδεών ἐκδοθέν, κλπ.

2. Ἐπὶ τοῦ νώτου τοῦ περαιτέρω ἐκδιδομένου ὑπ' ἀριθ. 25 ἐγγράφου ὁ Δανιὴλ εἶχε σημειώσει στίχους τινὰς τῆς ἐμμέτρου ἀφηγήσεώς του σποράδην, ἐξ οὗ μαρτυρεῖται ὅτι βραδύτερον ἐπεξεργάζετο οὗτος τὸ στιχούργημά του, βελτιώνων αὐτὰ μὲ νέους στίχους, συμπληροῦντας προηγουμένους, π. χ. περὶ τοῦ Ἀνδρούσης Ἰωσήφ, μετὰ τοῦ ὁποίου συνέδεε τὸν Δανιὴλ τρυφερὰ φιλία, διαπιστουμένη ἐκ τοῦ εἰς αὐτὸν τετραστίχου.

II

ΕΓΓΡΑΦΑ¹

1. Φιλική καὶ εὐχετική ἐπιστολὴ ἱεροδιακόνου Φιλοθέου Παπαγεωργοπούλου, ἐξ Ἱεροσολύμων 11 Ἀπριλίου 1797. Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη Ἀθηνῶν, φάκ. Μ 13, ἀριθ. 1. Φύλλον συνήθους ἀναφορᾶς διπλοῦν. Ἐξώθεν ἡ ἐπιγραφὴ πρὸς τὸν ἀποδέκτην, οὕτω: Τῷ λογιωτάτῳ Διαμαντῆ Ἀνδρέου, διδασκάλῳ τῷ ἐν Χριστῷ μοι ἀγαπητῷ, ἀσπασίως, εἰς Λαγκάδια.

Ὁ γηραιὸς καὶ θεϊὸς μου τὴν εἶχεται ἐκ ψυχῆς.

Ἦ ὁ ἀναστὰς (ωτῆ)ρ διαφυλάττει τὴν λογιότητά σου ἐν μακροβιότητι ὑγιαίνουσαν καὶ τῶν ἐν Κ(ροί)ῳ ἐξαιτημάτων ἐπιτυγχάνουσαν. Κατὰ τοῦτο κἀγὼ οὐ παύω δεόμενος, ἐν τε τῷ ἁγίῳ Γολγοθᾷ, τῇ φρικτῇ ἀποκα-
5 θηλώσει, τῷ ζωηφόρῳ τάφῳ, τῇ εὐρέσει τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τῇ τῶν ἱματίων διαμερίσει, τῇ δίπηχυν ἐσχισμένῃ καὶ δράξ χασκοσίῃ, ἐπ' ἐκφορᾷ ποτε τοῦ ἁγίου φωτὸς ἁγία κολώνη καὶ ἐν τῇ ἁγίᾳ Σιών, τῷ τε θεοτοκίῳ τάφῳ, τῷ τῆς προσευχῆς κήπῳ, τῷ ἁγίῳ ὄρει τῶν Ἑλαιῶν, ὅπου τὸ σω-
10 τήριον ἴκνος, τῇ ἁγίᾳ Φάτνῃ ἐν Βηθλεέμ, παρὰ τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἱερεῖς προσκνήμασιν, ἵνα ὁ Σωτὴρ ἡμῶν σὺν τῇ σωματικῇ ὑγιείᾳ δόξῃ σοι σύνεσιν, ὥστε τὸ χεῖρον ἀποβαλὼν ἐκλέξῃς τὸ βέλτιστον. Ἄ γὰρ ἐγὼ κατήχησα ὁ φθόνος καθεῖλεν, ἐγὼ συνεβούλευσά σοι τὸ πρακτέον, ὁ φθόνος καὶ ἡ σὴ βλακεία τὸ ἐναντίον, βαβαὶ τῆς ἀποτυχίας· ἔλαθε φωνῶν ὁ πέριξ τὸν θηρευτήν.² Ἄλλ' ἡμεῖς γε, βέλτιστε,
15 ὑγιεῖς κατενωδῶθημεν εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν Ἱερουσαλήμ καὶ τοῦ ἐφετοῦ ἀπολαύσαντες ἐχάρημεν χαρὰν μεγάλην, ἐορακότες τὰ σύμβολα τῆς ἐν σώματι παρουσίας καὶ δόξης τοῦ γλυκωτάτου Ἰησοῦ. Ὁ ἐμβλέπων καὶ γὰρ εὐλαβῶς πρὸς αὐτὰ καὶ περιδεῶς προσκυνῶν ἀπάτου εὐφροσύνης κορέννεται, αἰσθανόμενος θεϊκῆς χάριτος καὶ οὐρανίου ἀγαλλιάσεως. Τῷ ὄντι τὰ ἐνταῦ-
20 θα ἠττώσι τὴν ἀφήγησιν, ὅπως ἂν ἔχοι, ἡ δὲ κατὰ πᾶν Μέγα Σάββατον, δίκην ἡλίου, ἀνατολὴ καὶ ἐμφάνεια τοῦ ἁγίου φωτὸς ἡ εἰς ἡμῶν ἁγιασμόν

1. Ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ἐγγράφων ἀποκαθιστῶμεν σιωπηρῶς τὰ τυχόν ὀρθογραφικὰ σφάλματα καὶ τὴν στίξιν, ἀναπτύσσομεν τὰς συντμήσεις καὶ βραχυγραφίας ἐντὸς παρενθέσεων, τὰ ἐλλείποντα λόγῳ φθορᾶς συμπληροῦμεν ἐντὸς ὀρθογωνίων ἀγκυλῶν [ ] καὶ θέτομεν ἐντὸς ἀμβλυγωνίων < > ἀγκυλῶν τὰς ἡμετέρας συμπληρώσεις. Τὰ πατριαρχικὰ γράμματα χωρίζομεν κατὰ στίχους διὰ καθέτων γραμμῶν καὶ ἀριθμοῦμεν ἐντὸς τοῦ κειμένου, τὰ δὲ λοιπὰ κείμενα ἀριθμοῦμεν ἐξώθεν, χάριν εὐκολίας τοῦ ἀναγνώστον.

2. Κατ' ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν, οἱ λόγιοι τῆς Τουρκοκρατίας μὲ πολλὴν εὐχέρειαν χρησιμοποιοῦν παρομοιώδεις φράσεις, εἰλημμένας ἐκ παντὸς εἶδους κειμένων. Τούτων ἡ ἐξακριβωσις ἄνευ εἰδικῆς ἐρευνῆς ἀποβαίνει δύσκολος.

καὶ φωτισμόν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦ Κυρίου τῆς Ἀναστάσεως ἐνδειξιν γινομένη, φωτίζοι σε, ἀδελφέ, καὶ ἀγιάζοι σε διὰ βίου καὶ ὁδηγοί σε εἰς τὴν σωτήριον τρίβον· πιστοῦμαί σε, εἴ γε παρεγένου ἐνταῦθα, λαμπρᾶς ἂν εἴης τυχῶν 25 τῆς τύχης τὸ συναμφότερον. Καὶ οὐ χρηὴ περὶ τούτου μῆκύνειν, ἀλλ' ἐρρέτωσαν οἱ ἐμποδῶν γεγονότες ἀπειρόκαλοι συγγενεῖς σου, τὸ κάλλιον σοῦ τάχα προαικρικότες· οὐ γὰρ τις τὴν γνώσιν ἀφῆρηται, τούτου κατηγορεῖ προχειρότατα, κατὰ τὸν εἰπόντα· σὺ δὲ ὑγίαινε, ἐν Κυρίῳ, ἡμῶν μνημονεύων, γράφων τε καὶ ἐπιποθῶν. Οὕτω ποιήσεις, ἑταῖρε τριπόθητε, καὶ 30 ὃ σοι συντελεῖ ἀπρὸξ ταῖν χερσῶν κάτεχε.

Ἡ δὲ χάρις τοῦ Παναγίου Τάφου εἴη διὰ βίου μεταπεμπομένη σε

αρχὴ = (1797) Ἀπριλίου α' ἐξ Ἱερουσαλήμ

Τῆς λογιότητός της ὅλως ἀγαπητός ἐν Χ(ριστῷ)

ἀδελφός καὶ ἐν ἱεροδιακόνους ἐλάχιστος

Φιλόθεος Παπαγεωργόπουλος.

2. Ὁμοία τοῦ αὐτοῦ, 13 Ἀπριλίου 1805. Ἐθν. Βιβλ., ὡς ἄνωτ., ἀριθ. 2. Ἐξῶθεν: «Τῷ λογιωτάτῳ κυρίῳ Διαμαντῆ παπα—Παναγιωτοπούλῳ, τῷ λίαν μοι περιποθήτῳ, εὐχετικῶς, εἰς Δημητζάναν.

Τὴν φίλην μοι αὐτῆς ἐλλογιμότητα ὀλοφύχως εὐχόμενος ἠδέως προσγορεῦω σὺν τῷ Χ(ριστῷ) Ἀνέστη.

† Ἐλαβον περιχαρῶς τὸ ἐπισταλέν μοι αὐτῆς ἐλλόγιμον, τὸ πάλαι μοι ποθούμενον καὶ δι' αὐτοῦ εὐαγγελισθεῖς τὴν λίαν μοι ἐρατεινὴν αὐτῆς ὑγιάν καὶ τὴν εἰς τὰ ἴδια παραμονὴν οὐδ' ἂν εἴποιμι ὅσης χαρᾶς ἐνεπλήσθην καὶ τῷ ἐν ὑγείᾳ ταύτῃ περιφρουροῦντι ἀγίῳ θεῷ τὰ χαριστήρια ἔθυσσα, ἐφ' οἷς δὲ βαλλομένην τῇ λύτῃ ἐώρων ἐν αὐτῷ τὴν αὐτῆς ἐλλογιμότητα συνδιετέθην τοῖς γεγραμμένοις καὶ τῇ ἀθυμίᾳ γέγονα ὑποβρύχιος. Φησί γὰρ ὡς τῶν ἐνταῦθα καλῶν μεμνημένη καιρὶ(ως) βάλλεται τὴν ψυχὴν 10 ἀποτυχοῦσα οὐπερ ἂν ραδίως εἴχε καταλαβεῖν καὶ γε εἰκότως! Τὰ γὰρ ἐνταῦθα θεοθεν λαχόντα τὴν δόξαν οὐ μόνον ἰδιώταις εἰσὶν ἐπιδομητὰ, ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσι καὶ ἄρχουσι καὶ πᾶσιν ἀπλῶς ἀγαπητὰ γ' ὄντα τυγχάνει καὶ περιπόθητα!, καθάπερ ὁ θεοπέσιος ἔφη Δαβὶδ, ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματα σου, Κύριε¹. Ἡ χάρις δὲ τῶν ἁγίων προσκυνημάτων οὐδέποτε τὸ σύνολον παραλλάττει, ἢ αὐτὴ εἰς ἀεὶ διαμένουσα, ἀλλ' οἱ κόνες, οἱ κατὰ τοῦ σταυρωθέντος μαινόμενοι, ὁσῶραι² ἡμᾶς παντοίους βάλλουσι τοῖς δεινοῖς, ὑπουργοῦντες τῷ ἄρχοντι τοῦ κόσμου τούτου!

1. Ψαλμ. ΠΡ' 2.

2. Ὁ σῶ ρ α ι, ἦτοι ὄσαι ὄραι, ἐν. εἰσὶν, δηλ. πᾶσαν ὄραν, ἐν παντὶ καιρῷ, καθὼς ὁσημέραι.

Καὶ οὕτως ἕκαστον διὰ τὸ ἄστατον παραιτεῖσθαι καταναγκάζουσί τε καὶ ἀλλοιοῦσθαι. Ἄλλ' ὁ φύσει ἀναλλοίωτος τοῦτο μὴ συγχωρήσειε.
 20 Ἄλλ' ὁ φιλότης, δι' ὧν ἐκωλύθη τῆς ἐνταῦθα πορεί(ας) καὶ τούτων ἕνεκα ἐπὶ τοσοῦτον αὐτόθι ἐνδιατρίψας, αἰθίς κωλύει περαιτέρω μὴ προελθεῖν, γένοιτ' ἂν κέρδος τῆς σῆς βελτιώσεως καὶ τοῦ τυχεῖν σε αὐτόθι καλλίονος τῆς καταστάσεως, τῶν μειζόνων ἀντεχόμενον παιδευμάτων. Ἐγὼ δὲ κληθεὶς ἐνθε οἱ πάναγνοι πόδες τοῦ Λόγου ἐβάδισαν μένω διακονῶν, ὅση
 25 δύναμις, τοῦτοις τοῖς πανευαγέσι προσκυνήμασι καὶ ἱκετεύ(ων) ὑπὲρ τῶν ποθοῦντων καὶ ποθουμέν(ων) μοι, ἐνθα τὸ δεσποτικὸν καὶ πολύτιμον ἔρρευσεν αἷμα καὶ τὸ τῆς Ἀναστάσεως ἐναρμόνιον ὑπερέλαμψε μέλος· σὺ δ' ἐπιστάμενος τὸ ἀμειγρὸν καὶ ἰδιάζον τῆς πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν ἐνόησας ἐπίστελλε ἡμῖν συνεχῶς, τῇ σιγῇ χαίρειν λέγων καὶ τὰ εὐκταυότατά μοι
 30 τῆς σῆς ὑγιείας ὑποδηλῶν. Ἦν ὁ Πανάγιος καὶ φωτοπάροχος Τάφος χαρίζοιτό σοι εἰς ἔτη πάμπολλα, σωτηριώδη καὶ πανευφρόσυνα.

Ἐξ ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, αὐαεω (1805) Ἀπριλλίου 19η

Τῆς περιποθήτου μοι αὐτῆς ἐλλογιμότητος ἐν Χ(ριστ)ῷ διάπυρος εὐχέτης
 (ἐν τῇ ψα) Φιλόθεος ἱερομόναχος

35 Τὴν κυρίαν αὐτῆς μητέρα καὶ ἀδελφία της ὀλοφύχως εὐχόμενος προσαγορεύω. Ὁ γέρον π(ατρι)κῶς πάντας ὑμᾶς εὐχεται¹.

3. Ἀντίγραφον χρεωστικῆς ὁμολογίας Διαμαντῆ Παναγιωτοπούλου, πρὸς Ἰω. Καράκαλλον, Τριέστι 1 Δεκ. 1820, διὰ 150 φιορίνια Βιέννης. Ἐθν. Βιβλ., φ. Μ 13, ἀριθ. 3.

Ἴσον ἀπαράλλακτον τῆς τοῦ Διαμαντῆ Παπαγιαννοπούλου ὁμολογίας²
 Τριέστι 15 Μαΐου 1805

1. Ὁ ἐπιστέλλον ὀμιλεῖ περὶ ἀδελφῶν τοῦ Διαμαντῆ καὶ μητρὸς. Ἐπομένως ὁ τελευταῖος ἦτο ἤδη ὄρφανὸς πατρός. Ἐκ τῶν ἀρρένων γνωρίζομεν ἀδελφὸν Μιχαὴλ μοναχὸν ἐν Ἀγίῳ Ὄρει (ἔγγρ. 6) καὶ Γεώργιον, ἀποθανόντα τὸ 1819 (ἔγγρ. 19). Μίαν θνητάτερα ἀδελφὴν τοῦ Δανιὴλ, ὀνόματι Τρισεύγενην, διακρινομένην ἐπὶ κάλλει μάλιστα, εἶχε λάβει σύζυγον ὁ ἐκ Λαγκαδίων Π. Ντεληβόριας, ἀσφαλῶς μερίμνη τοῦ Δανιὴλ. Ἡ ἀδελφὴ αὕτη τοῦ Δανιὴλ ἦτο σύζυγος τοῦ ἐκ Δημητσάνης Π. Καζῆ. Βλ. Μ. Ο ἰ κ ο ν ὀ μ ο υ, Ἱστορικὰ τῆς Ἑλλην. παλιγγενεσίας, σελ. 537, ὑποσ. α.

2. Τὸ ὄνομα τοῦ Διαμαντῆ Παπαγιαννοπούλου ἐκ παραδρομῆς τοῦ ἀντιγραφέως τῆς ὁμολογίας ἐγράφη Παπαγιαννοπούλου. Ὁ τὸ πρωτότυπον τῆς δανειστικῆς ὁμολογίας λαβὼν πρὸς εἰσπραξίν Δουσίθεος Μιχαλακόπουλος τῇ 1 Δεκ. 1820 διετέλεσεν ἡγούμενος τῆς ἐν Δημητσάνῃ μονῆς τοῦ Φιλοσόφου, εὗρισκετο δὲ εἰς ἀλληλογραφίαν ἤδη τὸ 1796 μετὰ τοῦ Ἀνθίμου Καρακάλλου καὶ τοῦ πατρ' αὐτῷ εἰς Τεργέστην ἀνεμιοῦ του Ἰωάννου Καρακάλλου, τοῦ καὶ δανειστοῦ τοῦ Διαμαντῆ. Ἐπειδὴ ὁ παρ. Μεθόνης Ἀνθίμος διὰ χρημάτων ἐνίσχυσε καὶ τὴν μονὴν τοῦ Φιλοσόφου, ὑποθέτομεν ὅτι τὴν παροῦσαν ὁμολογίαν παρέδωκεν εἰς τὸν ἀρχιμανδριτῆν Δουσίθεον ἵνα εἰσπράξῃ πρὸς ὄφελος τῆς μονῆς. Βλ. καὶ Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ἀνθίμος Καρακάλλος, σελ. 34—35, 39. Ἄς σημειωθῆ, ὅτι ὅπισθεν τοῦ

Διὰ τοῦ παρόντος μου χρεωστικοῦ γράμματος φανερώνω ἐγὼ ὁ ὑπογε-
 γραμμένος, ὅτι ἔλαβον παρὰ τοῦ ἐδῶ κυρ-Ἰωάννου Καρακάλλου δανεικὰ εἰς
 5 φιορίνια Βιέννης τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν πενήντα, ἥτοι f.150, τὰ ὅποια λογα-
 ριαζόμενα πρὸς παράδες 58 τὸ φιορίνι φέρουσι γρόσια διακόσια δέκα τρία
 καὶ παρ. τριάντα, ἥτοι γρ. 213, παρ. 30, τὰ ὅποια ὑπόσχομαι νὰ τοῦ τὰ
 ἐπιστρέψω μετ' εὐχαριστίας εἰς διάστημα ἐνὸς χρόνου, εἰ δὲ καὶ ἐξ ἐναντί-
 10 ας, ἐὰν δὲν ἤθελε ἠμπορέσω νὰ τοῦ τὰ ἐγχειρίσω μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ
 χρόνου, νὰ τρέχωσι τὰ ἄνωθεν γρόσια μὲ τὸ διαφορὸν τοὺς πρὸς 10 τὰ
 100 ἕως εἰς πρώτην του ζήτησιν καὶ ὀρδινίαν, ὑποσχόμενος ἐτοιμὸν τὴν
 πληρωμὴν τῶν, χωρὶς πρόφασιν καὶ ἀντιλογίαν καὶ πρὸς ἀσφάλειαν δί-
 δεται τὸ παρὸν μου εἰς χεῖράς του.

Διαμαντῆς Παπαγιαννόπουλος ὑπόσχομαι

15 Νικόλαος Πονηρόπουλος μαρτυρῶ

Δημήτριος Κοντογόνης μάρτυς

Τὴν κυρίαν ὁμολογίαν τοῦ παρόντος ἴσου ἔλαβον ἐπιτροπικῶς, πρὸς ζή-
 ζήτησιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἐγὼ ὁ Δοσίθεος Μιχαλακοπούλου

Τῇ 1 Δεκεμβρίου 1820 Τριέστι

4. Πατριαρχικὴ πρᾶξις Κυρίλλου Σ' τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, ἐπ'
 ἐκλογῇ ἀρχιεπισκόπου Ἀκόβων Δανιὴλ, Ἰούνιος 1814¹. Περγαμηνὴ διαστ.
 0,53X0,44 μ., περικεκοιμημένη κατὰ τὸ ἄνω ἀριστερὸν ἄκρον καὶ ἀκανονί-
 νιστως λήγουσα κάτω δεξιᾶ. Ἐθν. Βιβλ., φ. Μ 13, ἀριθ. 4.

Κύριλλος ἑλέω θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ρώμης
 καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

[² [Ὁ τῆς] σωτηρ(ί)αις] ἡμῶν ἀρχηγὸς καὶ φιλόφρωνος Κύριος, ὁ καὶ τὴν
 ἡμετέραν φορέσας σάρκα δι' ἄκραν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν καὶ πνευματικὸς
 5 χαρίσμασι κατακοσμήσας ἡμᾶς διὰ τῶν σοφῶν,³ [αὐτοῦ] ἀποστόλων,
 κληρὸν ἡμῖν ἐπαφῆκε τὴν ἀρχιερατικὴν ἐπίσκεψιν, ἵνα δι' αὐτῆς ἀγιαζόμενοι
 καὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἐλευθερούμενοι ἐν μετοχῇ γινώμεθα τῶν θείων μν-
 10 [στηρίων] οὐδεμίαν γὰρ πόλιν εὐσεβοῦσαν ἔδειξαι δύναται θεοῦ εὐ-
 ἔξοικονομεῖσθαι καὶ διευθύνεσθαι, καθὼς οὐδὲν σῶμα ἀνθρώπινον, χειρὶ
 10 θεοῦ πλασθὲν ζῆν καὶ [κι⁵ νεῖσθαι] χωρὶς τῶν αἰσθήσεων καὶ τέλειον ἀνα-
 παρόντος ἴσου τῆς ὁμολογίας ἀνεγράφη: Ἀντίγραφον τῆς χρεωστικῆς ὁμολογίας τοῦ Δια-
 μοντῆ Παπαγιαννοπούλου, διὰ γρόσια 213:30 παρὰ τοῦ κ. Ἰωάννου Καρακάλλου, Τριέστι
 15 Μαΐου 1809.

1. Σχεδὸν αὐτοῖαιαν τὴν πρᾶξιν, προσηρμοσμένην εἰς τὰ ἰδιαιτέρα χαρακτηριστικά,
 παρέλαβεν ὁ πατριάρχης Γρηγόριος Ε', προκειμένου περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ζαφνάτας Γαβριήλ,
 κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1819. Βλ. Π. Γ. Ζ ε ρ λ έ ν τ ο υ, Τάξις ἱεραρχικὴ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ
 ἀγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, ἡ μητροπόλις Ζαφνάτας καὶ αἱ ἐν Μάνῃ ἐπισκοπαί, ἐν Ἐθνομ-
 πόλει 1922, σελ. 19-22. Σ. Β. Κ ο ν γ έ α, Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν τοπογραφίαν
 τῆς ΒΔ. Μάνης, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 306-308. Ἐντεῦθεν συμπληροῦμεν τὰ κενὰ τοῦ γράμματος.

δείκνυσθαι. Οὕτως οὖν ἀναγκαιοτάτης οὔσης τῆς ἀρχιερωσύνης ἀπανταχοῦ, ἢ μετριότης ἡμῶν, οἷα τὴν ἀνωτάτην περιωπὴν τοῦ [οἰ⁶ κουμηνικοῦ] θρόνου διέπειν λαχοῦσα καὶ τὴν μέριμναν τῶν ἀπαιταχοῦ ἀγίων τοῦ θεοῦ ἐκκλησιῶν κληρωθεῖσα, νεύσει τῆς θεαρχικῆς προνοί(ας), κρεῖττον, οὐ δίκαιον ἔκρινε

15 διαμένειν ⁷ [ἐπὶ πολὺ] ἀπροστάτετον καὶ τὴν ἀγιοτάτην ἀρχιεπισκοπὴν Ἀκόβων, ἅτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατεύοντος κυρίου Σιλβέστρου τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μο⁸[νάς μετα]στάτος, ἀλλὰ γενναίαν κατεβάλομεν φροντίδα εἰς εὐρεσιμ τοῦ ἀξίου προστησομένου αὐτῆς καὶ πνευματικῶς ποιμανοῦντος τὸ ἐν αὐτῇ χριστεπώνυμον πλή-

20 ρωμα. ⁹ [Καὶ δὴ ἡμε⁹]τέρα πατριαρχικῆ προτροπῆ καὶ ἀδεία, κατὰ τὴν ἀνάκαθεν ἐπικρατοῦσαν ἱερὰν τῆς Ἐκκλησίας τάξιν καὶ διατύπωσιν, ψήφων κανονικῶν γενο¹⁰[μένων ἐν] τῷ κατὰ τὸν Κουρουτζεσμεν τοῦ καθ' ἡμᾶς καταστένου ἱερῷ ναῶ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου ὑπὸ τῶν ἐνδημούντων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχιερέων, τῶν ἐν ¹¹ ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν

25 ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, τοῦ Ἐφέσου κυρίου Διονυσίου, ἔχοντος καὶ τὰς γνώμας τοῦ τε Καισαρεί(ας) κυρ-Φιλοθέου, τοῦ Ἡρακλείας κυρίου¹² Μελετίου καὶ τοῦ Νικομηδεί(ας) κυρ-Ἀθανασίου, τοῦ Κυζίκου κυρ-Κωνσταντίου, ἔχοντος καὶ τὰς γνώμας τοῦ τε Χαλκηδόνης κυρίου Γερασίμου καὶ τοῦ Δέρκων κυρίου Γρηγορίου, ¹³ τοῦ Τορνόβου κυρ-Μακαρίου καὶ τοῦ

30 Νεοκαισαρεί(ας) κυρίου Μελετίου, ἔχοντος καὶ τὰς γνώμας τοῦ Εὐδρίπου κυρ-Γρηγορίου καὶ τοῦ Πόσνας κυρίου (Καλλινίκου), προκέκριται καὶ προεξῆ ¹⁴λέχθη τῶν ἄλλων ὁ ὀσιολογιώτατος ἐν διδασκάλοις κυρ-Δανιὴλ, ἀνὴρ θεοσεβής, εὐλαβής τε καὶ χρηστοῖς σεμννόμενος ἦθεσι, πρῶτος, σώφρων καὶ λόγοις ὠμιλῆ¹⁵κῶς καὶ τῆς ἐνθέου παιδείας ἐχόμενος καὶ φωτὶ

35 δυνάμενος τῆς ἱερᾶς, ὀρθῆς τε διδασκαλίας ποδηγετεῖν τὸν τοῦ Κυρίου λαόν, πρὸς τέλος σωτήριον καὶ ἄξιός εἰς πνευματι¹⁶κὴν λαοῦ προστασίαν. Οὗτος τοίνυν τῇ ἐξουσίᾳ καὶ χάριτι καὶ ἐπικλήσει τοῦ παναγίου καὶ ζωαρχικοῦ πνεύματος ἀποκατασταθεὶς ἀναδέδεικται γνήσιος, νόμι¹⁷μος καὶ κανονικός ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἀγιοτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Ἀκόβων καὶ ποιμὴν καὶ προστάτης πνευματικὸς συμπάσης τῆς ἐπαρχίας ταύτης

40 καὶ κύριος πάντων τῶν ¹⁸κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων αὐτῆς, κινήτων τε καὶ ἀκινήτων. Ὄφειλε τοίνυν ὁ διαληφθεὶς ἱερώτατος ἀρχιεπίσκοπος Ἀκόβων ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀ¹⁹γαπητὸς ἡμῶν ἀδελφός καὶ συλλειτουργγός κ(ύριος) Δανιὴλ ἀπελθεῖν εἰς τὴν θεόθεν αὐτῷ λαχοῦσαν ἀρχιεπισκοπὴν

45 ταύτην καὶ χερσὶν ἀμφοτέραις ἐπιλα²⁰βέσθαι αὐτῆς καὶ ἀντιλαβέσθαι καὶ πάσης τῆς ὑποκειμένης αὐτῇ ἐνορίας, ὡς γνήσιος αὐτῆς ποιμὴν καὶ ἀρχιερεὺς, εὐλογεῖν τε καὶ ἀγιάζειν ἀρχιερατικῶς πάντας ²¹τοὺς ἐν αὐτῇ χριστιανούς καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικά ἐκτελεῖν μετὰ τῆς τοῦ ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως, κρίνειν τε καὶ ἀνακρίνειν νομίμως καὶ κα²²νονικῶς

50 πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν ὑπόθεσιν καὶ εἰς τὸν τοῦ δικαίου τόπον ἀποκαθι-

στᾶν, κληρικούς τε καὶ ἀναγνώστας σφραγίζειν, ὑποδιακόνους |²³ καὶ
 διακόνους χειροτονεῖν καὶ εἰς τὸ τῶν πρεσβυτέρων προβιβάζειν ἀξίωμα,
 μοναχούς τε καὶ μοναζούσας κείρειν, θεῖους ναοὺς καθιεροῦν ἐπὶ σταυρο-
 |²⁴πηγίοις ἰδίοις, πνευματικούς πατέρας ἐγκαθιστᾶν δι' ἰδίων ἐνταληριῶν
 55 καὶ καταρτίζειν καὶ νοθετεῖν τὸν ἐν αὐτῇ χριστεπώνυμον λαόν, πάντα τὰ
 ψυ|²⁵χωφελῆ καὶ σωτήρια δόγματα τε καὶ διδάγματα, τὰ πάντα τοῖς
 πᾶσι γενόμενα¹, κατὰ τὸν οὐρανοβάμονα θεῖον ἀπόστολον, ἵνα
 τοὺς πάν|²⁶τας ἢ πλείονας κερδήσῃ² καὶ δεσπόζειν
 καὶ ἐξουσιάζειν πάντων τῶν τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης ἀφιερωμάτων τε
 60 καὶ πραγμάτων, κινήτων τε καὶ ἀκί|²⁷νήτων καὶ ὡς οἷόν τε φροντίζειν
 τῆς συστάσεως καὶ ἀδείξεως καὶ βελιώσε(ως) αὐτῶν, ὡσαύτως δεσπό-
 ζειν πασῶν τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἐκκλησι|²⁸ῶν καὶ ἐνοριακῶν μονα-
 στηρίων καὶ ἀκριβῶς θεωρεῖν τοὺς λογαριασμοὺς αὐτῶν καὶ καρποῦσθαι
 καὶ λαμβάνειν πάντα τὰ ἀνήκοντα αὐτῇ εἰσοδήματα |²⁹ καὶ δικαίωματα,
 65 σῶα καὶ ἀνελλιπῆ, κατὰ τὴν συνήθειαν καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἐκτελεῖν, ὅσα
 τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἀνήκει, ὀφειλόντων καὶ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐ|³⁰παρχίᾳ
 ταύτῃ διατελούντων ὑποκειμένων ἐντιμοτάτων κληρικῶν, εὐλαβεστάτων
 ἱερέων, ὁσιωτάτων ἡγουμένων καὶ ἱερομονάχων καὶ μοναχῶν καὶ χρη|³¹σί-
 μων ἀρχόντων καὶ γερόντων καὶ προεστώτων καὶ παντός τοῦ χριστιανού-
 70 μου πληρώματος ἀπονέμειν τῇ αὐτοῦ ἱερότητι πᾶσαν τιμὴν καὶ εὐλάβειαν
 καὶ δεξίωσιν|³² καὶ κατὰ τὸ πρέπον καὶ δίκαιον ὑπέκειν καὶ ὑποτάσσεσθαι
 καὶ συντρέχειν καὶ βοηθεῖν αὐτῷ ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς αὐτοῦ
 χρεῖαις καὶ ὑποθέσει καὶ κατ'|³³ οὐδὲν αὐτῷ ἀντιφέρεσθαι ἢ ἐναντιοῦσθαι
 ἀτάκτως καὶ παρέχειν αὐτῷ εὐγνωμόν(ως) καὶ εὐπειθῶς πάντα τὰ ἀνήκοντα
 75 αὐτῷ ἐκκλησιαστικά εἰσοδήματα καὶ δι|³⁴καίωματα, σῶα καὶ ἀνελλιπῆ,
 δηλαδή οἱ μὲν ἱερεῖς τὰ κανονικὰ καὶ ἐμβατικά, οἱ δὲ λαϊκοὶ τὰ συνοικέσια,
 τὰς πανηγύρεις, τὴν τοπικὴν ζήτησιν, παρρησίας,³⁵ προθέσεις, τεσσαρα-
 κονταλεῖτουργα καὶ ψαλμομερίδια καὶ εἴ τι ἄλλο σύνθηθες τῷ τόπῳ, μνημονεύειν
 τε τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελε|³⁶ταῖς καὶ
 80 ἀπολυθῆναι, ὡς νεώμισται. Ὁ γὰρ παρὰ τὰ προσταττόμενα πράξας καὶ
 γνώμη στρεβλῆ ἀντικεῖσθαι τῷ ἀρχιερεῖ αὐτοῦ θέλων ἢ ἀντιλέγων |³⁷,
 ἢ κατακρατῶν τῶν συνήθων αὐτοῦ δικαιωμάτων καὶ τὴν προσήκουσαν τιμὴν
 μὴ ἀποδοῦς, ὁ τοιοῦτος ὡς ἀλαζὼν καὶ ἀδιάκριτος καὶ τῆς ἀγανακτῆσε|³⁸ως
 τοῦ θεοῦ εὐρεθῆσεται καὶ παρ' ἡμῶν ἐπιτιμίαις βαρυντάτοις καθυποβληθῆ-

1. Παύλ., Α' Κορ., Θ' 22. Τὸ χωρίον εἶναι, «τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως
 τινὰς σώσω». Ἐνταῦθα, ἡ μετοχὴ γινόμενα ἀναφέρεται εἰς τὰ δόγματα καὶ διδάγματα.
 Καὶ ὑποβοηθεῖται τὸ νόημα. Εἰς τὸ γράμμα τοῦ Γρηγορίου Ε' ἡ μετοχὴ γενόμενος
 ἐπιταθεῖ με ὑποκείμενον Ἀρχιεπίσκοπος, καίτοι ἐμσολάβησαν τὰ πολλὰ ἀπαρέμφατα,
 ὑπὸ ταυτοπροσωπίας ἐκπερόμενα.

2. Παύλ., Α' Κορ., Θ' 19.

85 σεται. Ἡ γὰρ πρὸς τὴν αὐτοῦ ἱερότητα γενομένη τιμὴ καὶ εὐπειθεια
 |³⁹εἰς ἡμᾶς ἀναφέρεται καὶ δι' ἡμῶν πρὸς θεόν, οὗ τύπον οἱ ἀρχιερεῖς ἐπὶ
 γῆς σφύζουσιν. Ἐπὶ τοῦτοις οὖν ἅπασιν καὶ ἡ παροῦσα ἐν μεμβράναις
 |⁴⁰ἡμετέρα πατριαρχικῆ πρᾶξις ἀπολυθεῖσα δέδοται τῷ ρηθέντι ἱερωτάτῳ
 ἀρχιεπισκόπῳ Ἀκόβων, συναδελφῷ ἡμῶν ἀγαπητῷ κυρίῳ Δανιήλ εἰς
 90 νόμιμον καὶ |⁴¹διηνεκῆ τὴν ἀσφάλειαν. |⁴² Ἐν ἔτει σωτηρίῳ χιλιοστῷ
 ὀκτακοσιοστῷ δεκάτῳ τετάρτῳ, κατὰ μῆνα Ἰούνιον, ἐπὶ νεμήσεως δευτέ-
 ρας.

|⁴³ † Κύριλλος ἐλέω θ(εο)ῦ ἀρχιεπίσκοπ(ος) Κ(ων)στ(αν)τινουπ(όλεως)
 Ν(έας) Ρώμ(ης) κ(αὶ) Οἰκουμενικ(ός) Πατρι(άρ)χ(ης)

⁴⁴ | Μ έ γ α ς Λ ο γ ο θ έ τ η ς Θ ε ό δ ω ρ ο ς .

5. Φιλικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Δέρκων Γρηγορίου, ἐκ ΚΠόλεως 5 Μαρτ. 1815,
 «τῷ πανιερωτάτῳ καὶ ἐν Χριστῷ λίαν ἀγαπητῷ καὶ
 περιποθητῷ ἀδελφῷ ἀγίῳ Ἀκόβων κω Δανιήλ,
 ἀσπασίως» (δπισθεν). Ἀποτελεῖ ἀπάντησιν εἰς πρόσφατον τοῦ ἀπο-
 δέκτου ἐκδηλοῦ δ' ὁ γράφων τὴν χαρὰν του διὰ τὴν σημειουμένην πρό-
 δον τῷ φίλου του, ἐξαιρεῖ τὰ ἐκ τῆς παιδείας ἀγαθὰ καὶ προσδοκᾷ τὴν
 ἐκτέλεσιν ὑποσχέσεως. Ἐθν. Βιβλ., φ. Μ 13, ἀριθ. 14.

Τὴν περιπόθητον ἡμῖν πανιερότητά της ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπα-
 ζόμεθα.

† Ὑπερήσθημεν, φίλτατε, δεξάμενοι τὸ ἀδελφικόν της, διὰ δὲ τὴν ἐξαγ-
 γελθεῖσαν ἡμῖν ἀγαθὴν ὕγιαν της καὶ διὰ τὴν ἐπὶ τὰ ἴδια εὐκταίαν εὐδό-
 5 δωσίν της καὶ θυμῆρη ἀπόλανσιν τοῦ ἐμπιστευθέντος αὐτῇ λογικοῦ ποιμνίου.
 Εἶδομεν καὶ ὅσα παρενελεῖ εἰς τὴν ἐφεξῆς σὺν θεῷ τῷ εὐδοκούντι μελετηθεῖ-
 σαν πρόδόν της, ἦν καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔκτοτε ἔχομεν ἰδόντες ὅτι ὁ ἀρετὴν
 τιμῶν πρότην ἀλήθειαν τιμᾷ καὶ μάλιστα ὡς ἀγαθοῦ παντὸς ἡγεμονεύουσαν.
 Ἄλλὰ καὶ τοῦτο, ἀγαπητέ, πρὸς κοινὸν ἡμῖν συμφέρον ποιούμεθα, ἡμῖν μὲν,
 10 ἵνα τιμῶντες τοὺς τὸν βίον κεκαθαρμένους συμμερισταὶ τῶν ἐκείνους ἀπο-
 κειμένων στεφάνων γενώμεθα, τῶν οἰκοθεν ἀμοιροῦντες, τῇ δὲ ἀγάπῃ της
 ἵνα σφοδροτέραν τοῖς κατορθώμασι τὴν πρὸς τὸ κρείττον ἐπιθυμίαν προσ-
 θῶμεν. Εἰ γὰρ, κατὰ Δημοσθένην,¹ ἡ μὲν ρίζα τῆς παιδείας πικρά, οἱ
 δὲ καρποὶ γλυκεῖς, πολλῶν δὲ μᾶλλον τῶν ἐναρέτων, οἷς τὸ ἀξιόπιστον τῷ
 15 λόγῳ διὰ τοῦ βίον προστίθεται, οἱ καρποὶ γλυκύτεροι, ὅτε καὶ μαρτυρίαν
 καλὴν ἔχουσιν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον², ὅτι πανταχοῦ
 τὸ καθ' ἑαυτοὺς παρορῶσι πρὸς τὸ τῶν ἄλλων συμφέρον, ὡς χριστομίμη-

1 Ἰσοκράτης ἐφησε, τῆς παιδείας τὴν μὲν ρίζαν εἶναι πικράν, τὸν δὲ καρπὸν εἶ-
 ναι γλυκόν. Hermog I 33, 1. W. Aphthon I. σ. 63, 14. Liban prog. Chr. III). Iso-
 cratis, Orationes, ed. altera curante Frid. Blass, τόμ. II, Λιβία MDCCLXXXIX,
 σελ. 277 [Ἀποστ. III, Ἀποφθ. β' 4].

2. Παύλ., Α' Τιμόθ. Γ' 7.

τοι καὶ φιλόανθρωποι. Διὸ καὶ ἡ πρὸς τούτους τιμὴ καὶ δεξιώσεις πρὸς τὸν τῶν ὄλων δεσπότην διαβαίνει. "Ὅθεν ἄς εἶναι πεπληροφορημένη, ἅμα 20 εὐκαιρίας δραξάμενοι τῆς ἐλπίζομένης, φαιμέν, ἐκείνης, ἐναγωνίως θέλομεν φιλοτιμηθῆ εἰς τὴν καταθύμιον σὺν θεῷ ἐκβασιν, εἰδότες ὅτι πολὺ προθυμότερον τότε τῆς ἀρετῆς ἀνθέξεται. Φθάνει μόνον ἐγκαίρως νὰ εἰδοποιηθῶμεν, ὃ δὴ καὶ περιμένοντες μένομεν ἐκκρεμείς τῆς ἀγάπης της.

ρωιεψ <=1815> Μαρτίου εἴ

25 "Ὁλως εὐλοκρινῆς (;) καὶ ἐν Χριστῷ αὐτῆς ἀδελφός
† Ὁ Δέρκων Γρηγόριος¹

6. Ἀκόβων Δανιὴλ πρὸς τὸν πρ. ΚΠόλεως Γρηγόριον Ε', ἐν σχεδίῳ, ἐκ Λαγκαδίων 20 Μαΐου 1815, εὐχετικὴ ἐφ' εορταῖς Ἀναστάσεως Κυρίου καὶ πληροφοριακὴ περὶ ἑαυτεῦ, ὡς διδασκάλου καὶ εἰτα ἀρχιεπισκόπου Ἀκόβων. Ὁ γράφων παραπονεῖται διὰ τὴν περιορισμένην ἐπαρχίαν του καὶ σκέψιν ἀνακονοῖ περὶ παραιτήσεως. Εὐχαριστεῖ διὰ τὴν ἀποστολὴν βιβλίων καὶ 50 γροσίων πρὸς τὴν μητέρα του, παρακαλεῖ δὲ νὰ τύχη πατρικῶν καὶ συμβουλευτικῶν γραμμάτων. Γραφὴ λίαν ἐπιμελής, καθαρὰ, ἄνευ διαγραφῶν, ἄνευ σφαλμάτων, μαρτυρεῖ χαρακτηριστὰ σοβαρὸν, πνεῦμα ἡρεμον, καθαρότητα σκέψεως. Συντιμήσεις τινὲς καὶ συντομογραφίαι μετὰ δεξιότητος. Ἐθν. Βιβλιοθ., φ. Μ 13, ἀριθ. 5.

Τὴν θεοφρονητὸν αὐτῆς παναγιότητα ἐδαφιαίως προσκυνῶ, μετ' εὐλαβείας ἀσπαζόμενος τὰς χαριτοβούτους αὐτῆς χεῖρας.

† Ὁ ἀναστάς σωτὴρ διαφυλάττει αὐτὴν ἄνοσον, εὐθυμον, καὶ μακροβιοῦσαν, δι' ἡμῶν παραμυθίαν καὶ τὴν πολλῶν ὠφέλειαν. Ὁ γράψας οὕτω 5 θάρρει πολλῶ καὶ παρηρησιασθεὶς ἤδη διὰ τοῦ εὐτελοῦς μοι τούτου,

1. Ὁπισθογράφως τῆς ἐπιστολῆς διὰ χειρὸς Ἀναγνώστη Παπαγιαννοπούλου, τοῦ Δεληγιάννη, ὅστις ἐμερίμνησε διὰ τὴν ἀποστολὴν τῆς ἐπιστολῆς, προσετέθησαν ταῦτα: Μέσον ἐμοῦ λάβετε τὸ παρὸν καὶ σὰς προσκυνῶ ταπεινῶς. Μὲ συγκωφεσίτε, ἀπὸ δὲν εἶγα καιρὸν νὰ σὰς γράψω ἰδίως, ἀγκαλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου μὲ τατάρηνην τοῦ ὕψηλοῦ σὰς ἔγραψα εἰς πλάτος, περικλείοντάς σας καὶ ἐπιστολὴν πατριαρχικὴν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ καταλαμβάνατε καὶ ἀκολουθῆτε,

1815 Μαρτίου 9 βασιλεύουσα
ἀναγ. παπαγ.

Τοῦ ἰδίου ὑπάρχει κατωτέρω, ἡ ὑπ' ἀριθ. 17, τοῦ ἔτους 1818, ἐπιστολή, ὅπου καὶ τὰ σχετικὰ σχόλια, ἐνῶ ἡ μνημονομένη ἐν τῷ παρόντι ὕστερογράφῳ δὲν φαίνεται περιωθεισα, ἄγνωστον δὲ εἶναι ποίαν πατριαρχικὴν ἐπιστολὴν ἔννοεῖ, πάντως ὄχι τὴν ὑπ' ἀριθ. 4 πατρ. πράξιν ἐπ' ἐκλογήν τοῦ Δανιὴλ, διότι ταύτην θὰ ἔφερον αὐτὸς μεθ' ἑαυτοῦ ἐπανελθὼν εἰς Λαγκαδία, ὡς μαρτύριον τῆς ἀναρρήσεώς του εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον τῆς Ἀκοβας.

εἰμι υἱὸς μὲν τοῦ ποτὲ Ἀνδρέα παπα-Παναγιωτοπούλου, Δημητξαναίου, ἀδελφὸς δὲ τοῦ αὐτόθι Μιχαὴλ μοναχοῦ (ὃν ἴσως γνωρίζεις), ὅστις σχολαρχήσας πρῶτην ἐν τινι χωρίῳ ἐνταῦθα χρόνον ἰκανόν, κατὰ τὸ παρελθὸν αἰῶνον (1814ον) ἔτος, κατὰ μῆνα Μάιον, ζητηθεὶς οὐκ οἶδ' ὅπως παρὰ τοῦ
 10 ἐνταῦθα λαοῦ, διὰ τὸν θάνατον τοῦ προκατόχου ἀρχιεπισκόπου Ἀκόβων, ἀναδέξασθαι ἀρχιερωσύνην, κατὰ συγχώρησιν θεῖαν, ἢ τοῦναντίον κατὰ παραχώρησιν, ἀπῆλθον εἰς βασιλεύουσαν, ἔνθα διὰ γραμμάτων ἐντεῦθεν παρεστάθην τῇ Ἐκκλησίᾳ, ψηφισθεὶς μετ' ὀλίγας ἡμέρας παρ' αὐτῆς ὡς δημαίτητος δῆθεν εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀρχιερατεῦσαι, ὃ καὶ ἐγένετο ἐπὶ
 15 τοῦ νῦν Κωνσταντινουπόλεως κυρίου Κυρίλλου, συνεργείᾳ καὶ συνδρομῇ τοῦ τε κυρίου Ἀναγνώστου Παπαγιαννοπούλου καὶ διὰ λόγων πολλῶν τοῦ ἀγίου Δέρκων κυρίου Γρηγορίου καὶ χειροτονηθεὶς κατὰ τὸν Ἰούνιον τότε ἀρχιερεὺς ἐπὶ τῷ αὐτῷ ὀνόματι Ἀκόβων καὶ μείνας ἡμέρας τινας κατὰ συνήθειαν, ποτὲ μὲν ἐν οἴκοις τοῦ αὐτοῦ κυρίου Ἀναγνώστου,
 20 ποτὲ δὲ ἐν τῇ μητροπόλει διατρίβειν τοῦ ἀγίου Δέρκων, διὰ τὸ κατεπεῖγον, διὰ τὴν πανώλην, τὴν δίκην ἀμητοῦ¹ τότε θερίζουσαν τοὺς ἀνθρώπους, ἀνεχώρησα ἐπιστρέψας εἰς τὰ ἴδια, τὰς παναγίους αὐτῆς εὐχὰς ἔχων συνοδοιπόρους. Ἐγένετο δὲ πᾶσα ἡ εἰς βασιλεύουσαν διαμονὴ ἡμέρας πεντήκοντα, ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ ὁδῷ. Φθάσας οὖν ἐν τῇ ἑσχατιᾷ μου ταύτῃ, τῇ περιοριζομένῃ
 25 ὑπὸ χωριδίων εἴκοσι ἢ καὶ ἐπέκεινα καὶ τούτων τζιφλικίων καὶ διελθὼν ὡς ἔθος ἄπασαν καὶ θεωρήσας τὰ κατ' αὐτήν, εἶπον, μάτην κεκλήρωται τοῦνομα. μάτην καλεῖται ἐπαρχία. Καὶ δικαίως ἔκτοτε ἔρχεται μου εἰς νοῦν, ἵνα παραιτηθῶ ταύτης, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι με μήτε ἑμαυτὸν κατὰ ψυχὴν, μήτε ἄλλους ὠφελῆσαι. Καὶ εἶθε παρέλθοι ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο τὸ ἐπικίνδυνον
 30 ἀσχόλημα. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ διαστήματος τούτου ἐδεξάμην ἐνταῦθα ἐν γράμματι παρὰ τοῦ διαληφθέντος ἀδελφοῦ μου Μιχαὴλ μετὰ τινων βιβλιαρίων παρὰ τῆς παναγιότητός της συνοδευμένον καὶ μεγάλως ἀνεσκέπησα διὰ τὴν μνήμην ταύτην, ἧς ἠξίωσες τὸν δοῦλόν της, ἅμα δὲ διαλαμβάνον καὶ διὰ πεντήκοντα γρόσια, ἃ χάριν ἐλέους ἔστειλε τῇ γερωντίσῃ μητρὶ μου,
 35 τὰ ὅποια πρὸ τῆς ἐμῆς ἐπιστροφῆς δεξαμένη διὰ τοῦ μακαρίτου χατζη-Ἀγαπίου, ὃν ὁ Κύριος ἀναπαύσῃ ἐν σκηναῖς ἁγίων², εὐχαρίστησε μεγάλως

1. Ἡ λ. εἶναι παλαιωτάτη καὶ παρ' Ὀμήρῳ προπαροξύνεται, ἄμητος = τὸ θερίζειν, ὁ θερισμός, ἐκ. ρ. ἀμάω, ἀλλὰ καὶ μεταγ. καὶ νεωτ. ἢ λ. σημαίνει τὸν ἐκ τοῦ θερισμοῦ συγκομιζόμενον καρπόν. Λίαν ἐκφραστικὴ ἢ ἐκ τῆς ἐπιδημίας τῆς πανώλους παρομοιώσις.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς σχολῆς Δημητσάνης καὶ οἰκουμενικοῦ ἱεροκήρυκος Ἀγαπίου Λεονάρδου, προσφάτως, τῇ 14 Φεβρ. 1815, ἀποθανόντος. Τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα σχετικὴν βιβλιογραφίαν βλ. πρὸς τὸ παρὸν ὑπὸ Τ. Γριτσοπούλου, Ἔσθμιος Καρακάλλος, σελ. 40.

δεομένη ἐκτοτε, καίτοι κληήρης οὐσα, νοερώς τοῦ μισθαποδότου θεοῦ,
 ἵνα ἀντ' αὐτῶν καὶ τῶν πρὸ αὐτῶν ἑκατονταπλασίονα χαρίσῃται τῇ παρα-
 γιότητι της ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ τὴν ἀμοιβήν. Ἡ ἀναξιότης μου, ἢ
 40 δειλία καὶ ἡ σύννοικός μοι συστολή οὐκ ἔωσί με αἰτήσασθαι, ἵνα ἐς τοῦπιόν¹
 ἀξιωθῶ πατρικῶν καὶ συμβουλευτικῶν αὐτῆς γραμμάτων, ἧς καὶ τὰ ἔτη
 εἰεν θεόθεν πλείστα καὶ σωτηρίας ἐχόμενα. αἰωεφ <1815> Μαίτου κῆ ἐκ
 Λαγκαδίων.

45 Τῆς ἡμετέρας πανσεβάστου μοι παραγιότητος
 δοῦλος ταπεινός
 καὶ πρόθυμος ταῖς ἐπιταγαῖς
 † Ἀ κ ω β (ων) Δα ν ι ή λ.

(Συνεχίζεται)

1. Ἰσως ἐς το ὄπος = εἰς τὸ ἔπος, κατὰ κρᾶσιν, δηλ. ὡς λέγει ὁ λόγος, διὰ τὰ
 εἶπω.